CultureTalk Tibetan Language and Culture Video Transcripts:
http://langmedia.fivecolleges.edu

Discussing Past and Present Education Systems

Lhasa Dialect

Tibetan transcript:

ཀ༽ སློབ་གྲྭ་འགྲིམས་བྱས་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཡ་གྱི་གོ་སྐབས་དང་བྱུང་ཡོད་མ་རེད་
ཡིན་ནའང་ད་དུས་སུ་ཕར་ལྟ་སྐད་དུས་ད་སློབ་སྦྱོང་སྤྲོད་གཏང་སྐོར་ལ་བསམ་བློ་བཏང་བ་ཡི་ན་ཕྱིར་བཏང་རྒྱ་གར་
དང་ཕྱི་རྒྱལ་ཙམ་ལས་མ་ཟད་
ཨ་ནི་ཕྱིར་གྱི་རྒྱ་གར་གྱི་གནའ་ཐ་བོ་ཡི་སློབ་སྦྱོང་སྤྲོད་གཏང་དང་དིང་སང་གྱི་སློབ་སློབ་སྦྱོང་སྤྲོད་གཏང་བར་ཁྱད་པ
ར་ཤུགས་ཆེན་པོ་གཞི་ཡོད་རེད་བསམ་གྱི་འདུག།

ད་འདི་ག་འདྲི་རེད་བཞུས་པ་ཡིན་ན།
དཔེ་ན་ང་ཚོའི་དིང་སང་གྱི་སློབ་སྦྱོང་སྤྲོད་གཏང་འདི་ཕལ་ཆེ་བ་ག་རི་རེད་ཟེར་བ་ཡིན་ན་ང་ཚོའི་information
collectionཞེས་ལབ་གྱི་རེད་བ། ཡང་མིན་ན་ང་ཚོ་information རགས་ཡ།
སྒྲོལ་རྒྱུན་ཡང་མིན་ན་གནའ་འོས་སློབ་སྦྱོང་སྤྲོད་གཏང་འདི་གས་ག་རེ་རེད་ལབ་པ་ཡིན་ན།
སྤྲོད་གཏང་འདི་དོན་དག་གསུམ་གང་འགྲོ་དགོས་རེད། དང་པོ་འདི་ག་རི་རེད་ཟེར་ལབ་པ་ཡིན་ན།
༼ཐོས་་ལབ་རེད་བ་ ཐོས་པ་བསག་ཟེར་ལབ་རེད་བ། ཐོས་པ་བསག་ལབ་དུས་དིང་སང་འདི་འདི་ག་རང་རེད།
དིང་སང་འདི་ག་རི་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་རེད་ཟེར་བ་ན་ དཔེར་ན་ ང་འཚོ་སློབ་གྲྭ་འགྲོ། དེབ་འདྲ་མི་འདྲ་ལྟ།
ཨ་ནི་དགེ་རྒན་གྱི་མར་ལེགས་ཆར་བ་འདི་ཉན། ད་ཨ་ནི་ཅི་དགོས་སྡད་པ་འདི་ཤེས་པ་བྱེད་ཡ་རེད། འདི་data
collection བྱེད་བ་རེད་ information collection བྱེད་བས་སྐད་ཆ་རེད།
འདི་གནའ་འོས་ག་ཟེར་ལབ་པ་ཡིན་ན་ ཐོས་པ་བསག་ཞེས་ལབ་ཀྱི་ཡོད་རེད་ ཐོས་བསམ།
ད་གནའ་འོས་འདི་ནས་ད་དུང་གོམ་པ་གཉིས་ཙམ་འགྲོ་དགོས་ཀྱི་ཡོད་རེད།
གཉིས་པ་འདི་ག་རི་རེད་ཟེར་ལབ་པ་ཡིན་ན་བསམ་ཟེར་ལབ་པ་རེད་འདིའི་ཐོག་ལ། ཐོས། བསམ།
གོམས་ཞེས་ལབ་པ་རེད། དང་པོ་ཐོས་པ་བྱས་ ཐོས་པ་བྱས་ཟེར་དུས་data ཚང་མ་collection བྱེད།
ཁྱེད་རང་མ་ཤེས་པ་འདི་ཤེས་པ་བྱས།
གཉིས་པ་འདི་ག་རི་རེད་བཞུས་པ་ཡིན་ན་བསམ་ཟེར་་ལབ་དུས་འདིའི་ཐོག་ལ་ཁྱེད་རང་དཔྱད་པ་བྱེད་དགོས་རེད་
analyze བྱེད་ཡ་འདི་རེད།
འདི་ཐོག་ལ་དགེ་རྒན་གྱི་ལབ་བ་དང་སློབ་དེབ་ནང་དུ་བཤད་བཞག་པ་འདི་དང་ཁྱེད་རང་གྱི་འདི་བར་མཐོང་སྣང་
པ་བར་འདི་ཚོ་སྦྱོམ་ཤིབ་བྱས་བྱེད་ནས། འདི་གས་ག་རི་རེད་ལབ་པ་ཡིན་ན་བསམ་གོམ་བསམ་ཟེར་ལབ་པར་རེད།
འདིའི་ཐོག་ལ་analyze བྱེད་ཡ་རེད།

ད་འདི་ནས་གོམ་པ་གསུམ་པ་འདི་ག་རི་རེད་དགོས་རེད་ལབ་པ་ཡིན་ན་དང་པོ་ཁྱེད་རང་ information
འདི་རགས་ གཉིས་པ་འདིའི་ཐོག་ལ་ཁྱེད་རང་གྱི་དཔྱད་པ་བྱས་analyze བྱས།
ད་དུས་ག་རི་བྱེད་དགོས་རེད་ལབ་བ་ཡིན་ན་ད་གལ་སྲིད་དང་པོ་ཁྱེད་རང་information
རགས་བྱོད་འདི་དང་གཉིས་པ་འདི་ལ་ཁྱེད་རང་བསམས་བྱོད་དང་ཏག་ཏག་བརྟོད་ཀྱི་འདུག་ན་

ད་ཁྱེད་རང་མི་འཚོ་ནང་ལ་ཁྱེད་རང་གི་བསམས་རྐྱོགས་འདི་རྣམས་འཛོན་གྱི་འདུག་ན་
ད་འདི་ནས་མར་ག་རེ་བྱེད་དགོས་རེད་ཟེར་ན་ སྒོམ་ཟེར་ལབ་རེད། ཡང་སྒོམ་ཟེར་ལབ་དུས་ད་ལྟ་དེ་meditate
གོ་ཡ་ཡོད་མ་རེད། ཡང་ཁ་ཤས་ཀྱི་སྒོམ་ལབ་དུས་meditate ལ་གོ་ཡ་ཡི་ཉེན་ཁ་ཡོད་རེད་བ།
འདི་འདྲ་ལ་གོ་དགོས་ཡོད་མ་རེད།
ཐོས་བསམ་སྒོམ་གསུམ་ལབ་ཡ་འདི་ཡི་སྒོམ་འདིའི་ག་རེ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་རེད་ལབ་ན་དེང་སང་འདྲ་བསམ་བློ་བཏང་བ་
ཡིན་ན་ ཁྱེད་རང་ practice བྱེད་ཡ་འདི་རེད། ཁྱེད་རང་ལ་ information
མ་རགས་བ་འདི་གས་ཁྱེད་རང་ལ་རགས་ རགས་རྐྱོག་འདི་རྣམས་ཁྱེད་རང་གྱི་ བསམ་བློ་གཏང་
བསམ་བློ་གཏང་ཚར་བས་རྗེས་ལ་ལག་ལེན་བསྟར་ཡ་འདི་རེད། འདི་ལ་ག་རེ་ཟེར་ལབ་ན་སྒོམ་ཞེས་ལབ་བ་རེད།
བྱས་ཙང་ཐོས་བསམ་སྒོམ་གསུམ་
འོ་འདི་ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་གནའ་བོས་ཀྱི་སློབ་སྦྱོང་སྦྱོད་གཏང་ཐུབ་མོ་མ་ཡིན་པ་འདི་རེད།
འདི་གསུམ་འདིའི་ནང་སྡུད་ཐུབ་བ་ཡིན་ན་གང་ཟག་འདི་དངོས་གནས་མཁས་པ་ཆགས་རེད།
ད་འདི་ནས་འདི་འདྲ་བོ་གང་ཟག་འདི་མཁས་པ་གཅིག་པོ་ཆགས་ནས་བསྡད་ན་འགྲིགས་ཀྱི་ཡོད་མ་རེད།
མཁས་པ་ལབ་ན་scholar ལབ་ཡ་འདི་རེད་བ། དེང་སང་ཕལ་ཆེ་བ་མཁས་པ་རེད། professors and
universities ཆེན་པོ་ནང་ལ་སླབ་སྡད་བ་ཚང་མ་ཡང་མཁས་པ་རེད། མཁས་པ་རེད་ཁོ་ཚོག་འདི་གས་ལ་
information མང་པོ་ཞིག་ཡོད་རེདད། སང་ཉིན་འཛིན་གྲྭའི་ནང་ལ་མར་བཤད་ཡོང་གི་རེད།
འདི་ཁོ་མཁས་པ་རེད་བ་ འདི་ཁོ་ལར་information ཡོད་རེད་བ།

ད་བོད་པས་ལྷོབ་སྦྱོང་སྦྱོད་གཏང་ག་འདྲ་རེད་ཟེར་མཁས་པ་ཙམ་བྱེད་ནས་སྡད་ན་འགྲིགས་ཀྱི་ཡོད་མ་རེད་ཡང་བ
ཙུན་ཞེས་ལབ་རེད་ མཁས་བཙུན་བཟང་གསུམ་ལབ་བ་རེད་ དང་པོ་འདི་ལ་scholar ཆགས་
གཉིས་པ་འདི་ལ་བཙུན་པ་
བཙུན་པ་ལབ་དུས་སམ་ལ་ཁྱེད་རང་གྱི་མར་ཕུ་གུ་ལ་ལབ་པ་ནབ་བཞིན་ཁྱེད་རང་གྱི་ལག་ལེན་བསྟར་ཡ་འདི་རེད་
practical མི་འདི་practical ཞིག་པོ་འདུག་མི་འདུག་ལབ་ཀྱི་འདུག་བ་
ཁོ་practice་བྱེད་ཡ་འདི་ལབ་ཀྱི་ཡོད་རེད། འདི་ལ་བཙུན་པ་ཟེར།

ད་མཁས་པ་དང་བཙུན་བ་ཆགས་སོང་ན་
ཨ་ནི་གསུམ་པ་འདི་ག་རེ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད་རེད་ཟེར་ན་ བཟང་པོའི་ཡོན་ཏན་ལྡན་དགོས་རེད་ལབ་ཀྱི་ཡོད་རེད
། མཁས་བཙུན་བཟང་གསུམ་ལབ་ཀྱི་འདུག།

བཟང་པོའི་ཡོན་ཏན་འདི་ག་རེ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད་རེད་ལབ་ན་སྤྱི་ཚོགས་ལ་ཕར་ཕན་ཐོག་ཐུབ་ཡ་ཞིག་བྱེད་ཡ་འདི་
contribute བྱེད་ཡ་འདི་ ད་འདི་གསུམ་ཡ་མ་བྲལ་དགོས་ཀྱི་རེད་ཟེར་ལབ་ཀྱི་ཡོད་རེད་
མཁས་གཅིག་པོ་བསྡད་ན་ཕན་ཐོག་ཡ་ཡོད་མ་རེད་ ཁྱེད་རང་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་རེད་ who cares རེད་བ།
གལ་ཆེན་པོ་ག་གལ་མ་རེད་བ།
ཁྱེད་རང་ཤེས་པ་ནང་བཞིན་སྤྱི་ཚོགས་ལ་ཕན་ཐོག་ཐུག་འདི་ཨ་ནི་བཟང་པོའི་ཡོན་ཏན་འདི་ཚང་དགོས་ཀྱི་ཡོད་རེ
ད་ བྱས་ཙང་ཐོས་བསམ་སྒོམ་གསུམ་ མཁས་བཙུན་བཟང་གསུམ་
ད་འདི་གས་འདི་བྱུང་བ་ཡིན་ན་ཨ་ནི་གནའ་འོས་འགྲོ་གཏང་འདི་འདི་འདྲ་རེད།

དེང་སང་སྤྱི་ཚོགས་འདིའི་ནང་ལ་morality འདི་ཞི་པོ་ཉམས་འགྲོ་ཡི་འདུག་ཟེར་གྱི་འདུག། morality འདི་གཞན་ག་མ་རེད། བཟང་སྤྱོད་འདི་རེད། བཟང་སྤྱོད་འདི་དེང་སང་སྤྱི་ཚོགས་ནང་ཉམས་འགྲོ་ཡི་འདུག་བ་འདི་ཉམས་དགོས་པས་རྒྱུ་མཚན་ག་རེ་རེད་ཟེར་བ་ན་

སྤྱིར་བཏང་ནས་དང་པོ་ཆུང་དུས་ནས་སློབ་སྦྱོང་སྤྱོད་བཏང་ཁོ་རང་ནས་གཅིག་འགྲིགས་ཀྱི་མེད་པ་གཏན་གཏན་ག སལ་པོ་ཞིག་མཚོན་གྱི་ཡོད་རེད།

འདི་གསལ་པོ་མཚོན་གྱི་ཡོད་པས་རྒྱུ་མཚན་ནི་སློབ་གྲྭ་ནས་ཐོན་བསྡད་ཡོད་པས་སློབ་ཕྲུག་འདི་གས་འདི་མ་འོང་པ་སྤྱི་ཚོགས་ནང་མ་འགྲོ་མཁན་རེད།

འདི་འདྲ་པོ་འགྲོ་བསྡད་མཁན་གྱི་ཕུ་གུ་འདི་ཚོ་ལ་ཨ་ནི་བཟང་སྤྱོད་འདི་མ་ལྡན་བ་ན་སྤྱི་ཚོགས་ཁོ་རང་སྡོ་ལྷུང་འགྲོ་ཞིག་རེད།

འདི་དེང་སང་ཡར་ཐོན་རྒྱལ་ཁབ་ག་འདྲ་ཞིག་གི་ནང་ལ་དཀའ་ངལ་འཁྲུད་བཞིན་པ་འདི་ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་བཟང་སྤྱོད་འདི་ཉམས་འགྲོ་ཡི་འདུག་ལབ་ཀྱི་འདུག་བ་ཡིན།

བྱས་ཙང་གནའ་འོའི་སློབ་སྦྱོང་སྤྱོད་གཏང་འདི་ནས་དཔེ་ལེན་ཡ་ཞིག་པོ་ཡོད་རེད་བསམ་གྱི་འདུག་
བྱས་ཙང་འདི་གཅིག་བཞུས་ཡ་འདི་གལ་ཆེན་པོ་རེད་བསམ་སོང་།

English translation:

I did not have the opportunity to attend school and study there [in India]. However, as I look back and think about it, besides the difference in the education system between India and other countries, I think there is a huge difference in the education system of India between how it was in the old days and how it is these days. For example, how we are taught these days is called "information collection," meaning we get informed. The ancient teaching system was based on three main ideas.

The first one is "information collections." These days, this could be the equivalent of us [students] going into classes, reading different kinds of books and listening to teachers' lectures. Then we have to learn what needs to be learned. That is also like data collection; to learn things by collecting what you learned from the books and the lectures.

The second one is "thinking," where you have to analyze. For this you have to combine all the information you collected from the books that you read and the lectures, and then understand the meaning of it. You have to analyze it.

Then in the third step, first you have to get the information, second to analyze it, and then what you have to do is, if you get the information and if it works according to your understanding, then you have to "*guam*"[1]. By the way, when I said "*guam*", it does not mean meditate. It is possible that some people might misunderstand it as the "*guam*"[2], to meditate.

---

[1] put it into practice
[2] In Tibetan "*guam*" sounds the same as the Tibetan word for meditate.

In these three terms: collective information, analysis, and practice, and the word, "*guam*" can be understood as "practice." You have to get the information that you did not have before, and then think about it and analyze it, and after that you have to put it into practice. That is what the concept called "*guam*" means. Therefore, these three terms—"Information collection," "analysis," and "practice"— are the main steps in the education system in the old times. If one can follow the three main steps, then the person will really become a scholar. However, it is not enough for that individual to just become a scholar. Many people are scholars. Most of the professors and others who teach in the universities and colleges are scholars. They are scholars because they have information, they know about many things, and they can talk about those things in the class tomorrow. In that case, he is a scholar because they have information.

Now, how the Tibetan education system works is: it is not all right just to become a scholar. You have to pursue all these three ideas: become a scholar, and then practice/use it with moral intentions. This concept is called "*khey zuen sang suem.*"[3]

After becoming a scholar, you have to use your knowledge by practicing it, or becoming "*zuenpa.*" Like how you always tell your children, you have to practice it. "Practical" like how some people says "oh she/he is very practical." That is called "*zuen*." Now, once you become both a scholar and practical, then third is one called the morality. So that three concepts are called "*khey zuen sang suem.*" How the morality aspect works is that, by using your knowledge, you have to contribute in the society. They say that you should not leave out any of those three terms: "scholar," "practical," and "morality." There is no use in just becoming a scholar. You have the knowledge, but who cares if you don't use it to help others. Just to be a scholar is not important. If you share your knowledge in the society, then it is meets the morality concept. Therefore, if you meet all the three concepts, then it meets the foundation of the education system of the old times. Now days, in our society, the idea of morality is declining. It's a manner. These days, in our society, people's manner is becoming worse—declining. The reason for that is actually in the beginning; it is because of how the young children were brought up, educated. Hence, it certainly shows that it is because of the education system.

The reason why it is so certain is that those students, who graduated from schools, are the ones who do not participate and contribute in the society. If such students do not have the morality, then eventually the society will collapse. Now days such issues are facing in the societies of most of the developed countries. Therefore, I believe there [is] so much to take from the education system of the old times. Thus, I thought it is crucial to talk about.

About CultureTalk: CultureTalk is produced by the Five College Center for the Study of World Languages and housed on the LangMedia Website. The project provides students of language and culture with samples of people talking about their lives in the languages they use every day. The participants in CultureTalk interviews and discussions are of many different ages and walks of life. They are free to

[3] In Tibet: *Khey* - scholar, *zuen* - practical, and *sang* - morality. (*suem* - three)

express themselves as they wish. The ideas and opinions presented here are those of the participants. Inclusion in CultureTalk does not represent endorsement of these ideas or opinions by the Five College Center for the Study of World Languages, Five Colleges, Incorporated, or any of its member institutions: Amherst College, Hampshire College, Mount Holyoke College, Smith College and the University of Massachusetts at Amherst.

© 2013 Five College Center for the Study of World Languages and Five Colleges, Incorporated